

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Apie žibuntą mikšį (Pagal dailininko laiškus)

2014-03-13

ŽURNALAS: KRANTAI

TEMA: Dailė

AUTORIUS: Vladas Žukas

DATA: 2014-03

Žibuntas Mikšys (1923–2013) – Lietuvos grafikas, intelektualas, mokėsis Kauno jėzuitų gimnazijoje, 1946–1949 m. studijavęs Niurnbergo ir Štutgarto meno akademijose. Po keliolikos metų, praleistų JAV, 1962-aisiais apsigyveno Paryžiuje, ilgą laiką buvo Prancūzijos lietuvių bendruomenės tarybos ir valdybos pirmininkas. Dailininko jubiliejui skirti renginiai 2013-aisiais vyko Vilniuje, Šiauliuose, leidykla „artseria“ išleido Erikos Grigoravičienės parengtą dailininko kūrybai skirtą monografiją (dailininkas – Jokūbas Jacovskis), kuri pelnė vieną iš „Gražiausios metų knygos 2013“ diplomų. Dailininko asmenybę remdamasis jo laiškais primena bibliografas Vladas ŽUKAS.

Dailininkas Žibuntas Mikšys gimė 1923 m. gruodžio 12 d. Kaune, aktorės Zuzanos Arlauskaitės ir inžinieriaus Liudo Mikšio šeimoje, mirė 2013 m. lapkričio 13 d. Paryžiuje. Baigęs lietuviškos pradžios mokyklos pirmą skyrių, motinos rūpesčiu buvo perkeltas į vokiečių mokyklą. Baigęs du skyrius (išmoko kalbą), motinos parengtas, peršoko ketvirtą skyrių ir išlaikė egzaminus į jėzuitų gimnaziją. Sekmadeniais po mišių grupelė mokinių rinkdavosi kelioms valandoms mokytis dailės. Mokytojas – skulptorius Alfonsas Janulis, „mums atnešęs šventąją ugnį“. Mokėsi piešti, akvareliuoti, piešti portretus anglimi, tapyti tempera. Aliejiniiais dažais nespėjo – užklupo sovietinė okupacija. Mikšys rašė: „Per tuos trejus metus būrelyje, kas norėjome, pagrindus menui gavome tvirtus ir nepajudinamus. Mane tad suformavo Alfonsas Janulis ir pagrindus akademijoms atsivežiau iš Kauno“ (Ž. Mikšys. Jaunystės takais. – Paryžius, 2002, p. 13). Kurį laiką rengėsi studijoms Kauno taikomosios dailės institute.

1944 m. liepos 8 d. su šeima pasitraukė į Vakarų. Pirmoji sustojimo vieta – Viena. Bandė pradėti studijas, dirbo ligoninės vaistinėje, braižytoju statybos įmonėje, trumpai studijavo Vienos universitete (teatrologija). 1945 metų vasarį paliko Vieną. Gyveno Passau, Regensburge, Ingolstadte. Praėjus metams po karo pirmoji Bavarijoje atsidarė Niurnbergo meno akademija. Ten Mikšys pradėjo savo aukštuosius mokslus. Akademija iš visai subombarduoto miesto buvo perkelta į kaimelį, į barokinę XVIII amžiaus Ellingeno kryžiuočių pilį. 1946–1949 metais Stutgarto dailės akademijoje studijavo

tapybą (pas Wilį Baumeisterį), teatro kostiumų kompoziciją – pas Harmį Rulandą, 1947–1949 metais – režisūrą privačioje Kuniberto Gensicheno dramos akademijoje. 1948–1949-aisiais Stuttgarte sukūrė pirmuosius rašmeninius paveikslus, kurie su kostiuminėmis figūromis sudaro būdingiausią Mikšio kūrybos dalį.

Nuo 1949 iki 1955-ųjų gyveno JAV (Detroite, Čikagoje, Niujorke, apsistojo Bruklina). Įgijo vitražisto specialybę, dirbo dirbtuvėse (1971 m. gegužės 17 d. laiške šių eilučių autoriui rašė, kad kartu su dailininku Vytautu Ignu dirbo „pas tokį vokiečių (sukčių) vitražus“). 1955 metais atvyksta į Europą, dirba teatruose Vokietijoje, apie pusmetį Šveicarijoje. 1959-aisiais grįžta į Niujorką, vėl imasi vitražo.

1962-ųjų pradžioje grįžo į Europą ir įsikūrė Paryžiuje. Daugiausia dirbo oforto technika. Mėgstami siužetai – žmonių veidai, rankos, aktai, kostiuminės figūros, senamiesčių vaizdai, gamtos motyvai, rašmeninės kompozicijos. Nuo 1969 metų dalyvavo parodose užsienyje, nuo 1974 – Lietuvoje. Paryžiuje suartėjo su tautiečiais. Tarp artimų bičiulių minėtina Ona Šimaitė.

Paryžiuje suartėjo su lietuvių bendruomene. Artima bičiule tapo Rygoje augusi ir mokiusi Ona Šimaitė. Pirmąjį karą praleidusi Maskvoje, nepriklausomoje Lietuvoje iki 1938 metų ji dirbo vertėja Sovietų Sąjungos atstovybėje, vėliau – bibliotekininke Kauno ir Vilniaus universitetuose. Šimaitė palaikė ryšius su kairiaisiais veikėjais, daugiausia literatais (Salomėja Nėrimi, Kaziu Jakubėnu, Kaziu Boruta). Už žydų gelbėjimą vokiečių areštuota ir ištremta į Vokietijos, vėliau – Pietų Prancūzijos koncentracijos stovyklą. Po karo apsigyveno Paryžiuje.

Nuo 1965 metų susirašinėjau su Paryžiuje gyvenančia Ona Šimaite – ji padėjo kaupti medžiagą iš užsienio spaudos rengiamam bibliografijos veikalui „Mikalojus Konstantinas Čiurlionis“. Jai talkino (vartė žurnalų puslapius, iš monografių, enciklopedijų nurašinėjo fragmentus apie Čiurlionį) Mikšys. Šimaitė laiškuose buvo užsiminusi, kad norėtų savo asmeninį archyvą paskirti Lietuvai. 1970 metų sausio 17-ąją Šimaitė mirė. Iš Mikšio gavau laiškėlį – pranešimą apie mirtį. Dėl leidimo nuvykti į Paryžių ir ten pasirūpinti tautietės palikimu kreipiausi į Kultūros ministeriją. Sulaukiau pritarimo – pasiūlė vykti su turistine grupe maršrutu Paryžius–Marokas. Sutvarkiau dokumentus. Apie rūpinimąsi Šimaitės archyvu ir numatomą kelionę į Paryžių parašiau Mikšiui, teiravausi, ar galėsiu atitrūkti nuo grupės ir rūpintis Šimaitės archyvu, leidimu išvežti, ar galėsiu pas jį apsistoti. Mikšys atrašė.

1970. X. 1.

Mielas Tamsta, šiandien gavau Jūsų laišką ir skubu bent atviruku parašyti (kad kuo greičiau Jus pasiektų, kol parašysiu laišką), kad važiuotumėte į Paryžių drąsiausiai (jei tik būtų noro) kokiam tik norite laikui – Jums nieko nekainuos – gyvensite pas mane, ir aš viskuo pasirūpinsiu. (Važiuoti į Alžyrą [Maroką], kai yra ko Paryžiuje pabūti, vien dėl to, kad ten viskas apmokėta, būtų daugiau negu juokinga, ar ne?)

Būkite tikras, kad Jūsų atvykimas man bus pati didžiausia dovana (neįsivaizduoju net ką galėčiau prašyti atvežti, tad drąsiai nieko nevežkite).

Gal mano sumanymas, o ypač Mikšio laiškas, sukėlė įtarimą saugumo tarnyboms. Kelionės išvakarėse man pranešė, kad iš ekskursijos dalyvių sąrašo esu išbrauktas.

Pasiekti Paryžių tuo reikalu bandė Šimaitės giminaitė iš Kauno, bet ir jai išvažiuoti nepavyko. Archyvas buvo išsklaidytas – didžioji dalis išvežta į JAV. Tai, kas liko, Mikšys nusiuntė Vilniaus universiteto bibliotekai.

Man liko bičiulis. Draugystė tęsėsi daugiau kaip keturiasdešimt metų. 1969–2013 metais gavau per 80 laiškų ir atvirukų. Mikšys atsiųsdavo bibliografinės medžiagos apie M.K. Čiurlionį užsienio spaudoje, įvairios kultūrinės informacijos apie užsienio lietuvių dailininkus, rašytojus, sistemingai siuntinėdavo savo grafikos kūrinius. Laiškai laikomi Vilniaus universiteto bibliotekoje (F141-294).

Publikacijai parinkau asmeninio pobūdžio fragmentus, pastraipas apie kūrybą ir daile, Lietuvos ir užsienio lietuvių dailininkus. Fragmentus apie Paryžiuje gyvenusius lietuvių dailininkus įtraukiau iš Mikšio laiškų Juozui Keliuočiui (Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Rankraščių skyrius, F31-349).

Jaunystės prisiminimai

1973.VIII.5

esu jums labai dėkingas už tokį vaizdingą Kuršių Neringos aprašymą (esu jį buvęs dar vaiku būdamas, prisimenu, kaip per kokius tolimus sapnus, kaip visą laiką valgėm žuvį, nors kelionė garlaiviu, su kai kuriomis smulkmenomis, išliko neblogai).

1976.XI.19

Ir [Alfonsą] Janulį, ir [Vaclovą] Šiugždinį gerai pažįstu. Jie buvo mano mokytojai jėz[uitų] gimnazijoje. Šiugždinis, tiesa, trumpai – kai grįžo iš Paryžiaus (ar ne metus prieš karo pradžių?). Kiek pirmąjį aš nepaprastai gerbiu – jis mane įstatė į meno kelią, davė visus pagrindus, ir jei aš esu rimtas žmogus ir dailininkas, turėčiau būti dėkingas jam. Šiugždiniui didelių simpatijų neturiu. Jis skystokas, bet gal ir tokių mums reikia (ypač kad jis Paryžiuje pauostė geresnių dalykų). Kaip kalbos žinovas (jis dėstė mums prancūzų kalbą) arba kaip pedagogas skystas: mokė mus vartoti tokius laikus, kurių prancūzai nevartoja. Norėčiau sužinoti jo adresą, nes į mane kreipėsi Milašiaus reikalų [vedėjas] nauju Milašiaus vertėju labai susidomėjęs.

1976.VIII.16

Jūs pats pirmasis man parašėte apie [Valentiną] Adamkevičių. Aš prašiau žinių jo žmonos (pirmos), kuri man ir apie mirtį telegrafavo. Bet iš jos nieko esmingesnio negavau (ji man atsiuntė „Tiesos“ ir „Lit[eraturės] ir meno“ iškarpas. Ačiū Jums labai už visas žinias, kurių aš labai seniai iš kieno nors laukiau. Adamkevičius man buvo labai brangus žmogus, nors aš jį daugiau pažinojau senais laikais per brolių, su kuriuo buvau vienoj klasėj (tiesa, buvome visi vienoje gimnazijoje). Bet jis manęs ieškojo (vienintelis iš mano senų pažįstamų ir draugų Lietuvoje) ir susirado. Tokio nebuvo antro. (O man šie metai yra tiesiog mirties metai: pradžioj mirė St[asys] Pilka, paskui mirė mano draugas Albertas Veščiūnas (III. 15 d. širdies smūgis darbe prie braižymo stalo New Yorke), tas pats, kurio darbus M. Žilinskas atgabeno į Lietuvą, ir kiek vėliau Valentinas.

Gyvenimo nuostatos

1975.XII.18

Kodėl viskas turi būti dabar tuoj teisybė, ką aš sakau? Aš manau, kad kai kada ir teisybei turi ateiti laikas. Esu ir aš pradėjęs ne mažiau mandrai kaip Vaidotas [Dailės instituto studentas Žukas] ir skraidžiau po aukštybes, ne mažiau svaiginančias kaip jo. Man reikėjo Amerikos, kad būčiau nusodintas iš dangaus ir pamatyčiau, kiek daug sau gražių dalykų buvau įsikalbėjęs.

2008.XII.10

labai dėkoju už sveikinimus su gimimo diena. Gimimo dienos man nieko blogo nesako ir mano gyvenimo nekeičia. Kodėl turėtų keisti? Aš pats duodu savo gyvenimui prasmę, kai galiu, o jei jau gyvenimas už mane nusprendžia, tai aš toliau kovoju kiek galima daugiau iš gyvenimo išplėsti, iškovoti. O už savo gyvenimą reikia jau nuo jaunystės kovoti, nes yra krūvos visokių tavo gyvenimo priešų, kurie nori ir bando tave šūdiškon pusėn pasukti. Kiek, pavyzdžiui, mano tėvas bandė mano gyvenimą [paveikti] ir kaip man motina rodė, kaip reikia už tikrą kelią kovoti. Kaip save ginti ir auklėti, man rodė jėzuitas tėvas Karolis Fulstas, mano antras, tikrasis tėvas [Kauno jėzuitų gimnazijos mokytojas].

2009.XII.31

Jūsų tėtį aš labai gerbiu, kaip tik už buvimą tokiu žmogum, kuriam jūsų mama priekaištavo: „Per darbus ir mirtį nebus kada“. Tie žodžiai man yra brangiausi šioje žemėje, nes nieko negali būti geresnio. Numirti ilgiausia kenčiant lovoje, nieko negali būti blogiau.

Butas Paryžiuje

1974.VII.17

Dar kurį laiką turiu didžiausią butą, bet jis jau parduotas, ir vieną gražią dieną reikės kraustyti. Į tą butą (į vieną kambarį) esu atsikraustęs 1962 m. pačioje pradžioje, kai jis buvo juokingai pigus, nes kainos buvo „užšaldytos“. Tada namų savininkas, didžiausia bendrovė, kuriai priklausė turbūt ketvirtis Paryžiaus, butus nuomodavo. Paskui namų savininkas pasikeitė, namus nupirko kita bendrovė ir pradėjo pardavinėti butus atskirai. Aš tuo metu jau buvau pasidaręs buto „šeimininkas“, bet pinigų pirkti neturėjau (kaina jau buvo rimta, žinoma, dabar būtų dar didesnė, ir dar smarkiai, už tą patį plotą), tad reikėjo skaitytis, kad anksčiau ar vėliau reikės dingti. Dabar tai jau visai aišku.

Jūsų laiškas ([1975.]VII.21) atėjo senokai, bet pas mane įvyko seniai laukta „katastrofa“ – meta mane iš buto (butas buvo seniai parduotas). Tad reikėjo pradėti bandyti gelbėti baisiausias knygų ir popieriaus krūvas, kurios per 12 metų, kaip čia gyvenu, prisirinko, nes naujam bute turbūt nė ¼ to negalėsiu sutalpinti – toks jis dėl pakilusių kainų turės būti mažas (du kambariukai maksimum). Taip pat ieškoti naujo buto – nieko iki šiol priimtino (nei kišenei, nei šiaip) nepavyko surasti. Tad sumišimas pas mane tęsiasi, siuntinėju į visus pasaulio galus knygas, o jų dar krūvos, prie

popierių nė nepriėjau.

1975.IX.7

Nuo rugsėjo pradžios gyvenu naujam bute, ir mano naujas adresas

17. RUE POLIVEAU

75005 Paris

Persikraustymas nebuvo lengvas dalykas, o ypatingai susitalpinimas (reikėjo iš 80 m² susitalpinti į 30 m²). Beveik ištiesai viskas yra sukrauta dar krūvomis į viršų kambariuose .

2012.I.9

Buvau paruošęs Kalėdų – Naujų metų pasveikinimus ir idėjęs juos į voką, bet vokas greit pasislėpė, nes mano darbo kambaryje yra šimtai vokų, du šimtai visokių popierių, nes visas mano šeimos turtas (įskaitant ir motinos kultūrinį palikimą) yra mano kambaryje, o tas kambarys yra dar ir mano darbo kambarys, o dar ant to paties darbo stalo mes pusryčiaujame ir pietaujame bei vakarieniam, nes mūsų virtuvė labai maža. (Šio buto adresas: 14. av. des Gobelins, 75005 Paris.)

Lektorius

1979–1988 metais Mikšys dėstė lietuvių kalbą ir Lietuvos istoriją (iki 1985 m.) Valstybiniame Rytų kalbų ir civilizacijų institute Paryžiuje.

1982.VI.13

Šių metų mokslo metų galas man buvo komplikotas, nes turėjau ne tik daugiau , bet ir geresnių studentų, o taip pat norėjau išbristi taip, kad man su skrandžiu blogiau nebūtų (pernai mokslo metai man baigėsi skrandžio opos atsinaujinimu...), tad stengiausi visokiais būdais nepersiplėšti (? – V.Ž.) ir tikiuosi, kad man pavyko (žinoma, galutinį žodį tars gydytojas liepos mėnesio pradžioje).

O aš dabar pradėsiu gyventi sau. Bus 5 mėnesiai gyvenimo man, paskui vėl 7 mėnesiai vergijos. Žinoma, jos nebūtų, jei nebūčiau užsibrėžęs sau per didelės programos: lėtai ir išsamiai pereiti visą Lietuvos istoriją. Per trejus dėstymo metus (1,5 val. į savaitę) priėjau 1440 metus. Kiek man dar reikės kentėti, kol pasieksiu XX amžių...

1984.VII.3

Šie mokslo metai (ačiū Dievui, jie labai laimingai pasibaigė) man buvo gana sunkūs, nes turėjau nedaug [, bet] labai gerus studentus <...>. Kad galėčiau laiku pasiruošti paskaitom, dažnai pasitaikydavo, kad reikėjo visa kita mesti [šalin (parašyti laiškus)].

1985.V.2

Šiomet man dėstymo metai nebuvo tokie sunkūs, tai net truputį galėjau pagalvoti apie

ofortavimą (gal kiek atsigausiu grafiškai). Žodžiu, jau kaip koks akumulatorius pradėjau „krautis“ ir sau, nebe kitiems. Gal iš to visko ir bus kokių kibirkštėlių (nebūtinai tuoj pat)?.. Vasarą, rudenį?

esu labai dėkingas už „Kaip išrodė mūsų žemė senų senovėje“.

Tekstus panaudojo paskaitoms.

Kelionės

1975.IX.19

Ši pavasarį (tiksliai: pirmąją gegužės savaitę) keliavau su seserim, kuri iš Amerikos po 10 metų atvyko atostogų į Europą, į Italiją. Buvome Romoje, Asyžiuje, Sienoje ir Florencijoje. Taigi teko ir man pakliūti į Asyžių. Asyžius paliko labai gerą įspūdį ne tik abejomis bažnyčiomis (vienam miestelio gale Šv. Pranciškaus, kitame Šv. Klaros), bet ypatingai savo gamtine padėtimi ir gamtišku ar miestelišku grožiu. Tai bus vietovė, kuri šioj kelionėj po Italiją paliko maloniausius prisiminimus. (Turiu pasakyti, kad giliausios Italijos provincijos anksčiau ir nebuvau matęs.)

1975.X.26

Aš tuo tarpu atostogauju ir bandysiu išsilaikyti dar kelias dienas šitam pasaulio krašte – Venecijoje. (Ir esu patenkintas.) Dar niekad nebuvau matęs apsemtos Šv. Morkaus aikštės, ši syki to gero kiek tik nori (ne syki teko laipteliais keliauti per ją). Šiandien buvo galima sakyti, kad net gondolos (pririštos prie molo) „bandė“ užplaukti ant jos (tiek buvo pakilęs vanduo, ir lijo).

Bet Venecijos esmė ir pasakiškumas: kad nėra automobilių, o visa tai, kas birbia ir yra motorizuota kanaluose, yra atskirta vandenimis nuo paprasto pėsčiojo, kuris čia karalius.

1976.V.29

Aš pats balandžio mėnesį turėjau parodą Šveicarijoje (pridedu 2 pakvietimus, simboliškai). Paroda pasisekė visai neblogai. Tai buvo pirma paroda po ilgo laiko (Vakaruose) ir viskas labai gerai praėjo. Susipažinau su labai maloniais žmonėmis (pas juos ir gyvenau), ir Bazelis po dvidešimties metų (lygiai prieš 20 metų kelis mėnesius dirbau kaip režisoriaus padėjėjas viename Bazelio teatre; buvo tuomet du: vienas miesto ir vienas privatiškas; tas privatiškas, kuriame dirbau, dabar irgi priklauso miestui; lygiai kaip anksčiau, buvo labai maloni staigmena (kaip ten viskas simpatišškai dėstėsi).

Žmogiškieji ryšiai

1970 m.

Brangusis drauge! Tenkintis gėle,

Ar uoga, ar nors ir žolele,

Tik užauginta savajam daržely

E. Rostanas

Epigrafas iš Antano Kiliuko poezijos rinkinio „Trupinėliai“ (1908–1927 m.), Kaunas, 1927.

1970.IV.29

Jeigu Jums nesudarytų sunkumų, norėčiau gauti (jeigu Jūs pats jų nerenkate) pakvietimų į dailininkų parodas, parodų katalogų, teatro programų, šiaip visokią smulkią grafiką (ji mane labai įdomautų, tai būtų dažniausiai dalykai, kuriuos normalūs žmonės labai greit meta lauk, rankose kiek palaikę).

Ši bei tą nusiūsdavau, bet nenuosekliai, o iš Mikšio per Rytų Berlyną gavau nemažą rinkinį užsienyje gyvenančių lietuvių dailės gyvenimo liudijimų – kvietimų, katalogų, plakatų, leidinių apie dailininkus, pavyzdžiui, apie Vytautą Kasiulį. Žibuntas nusiuntė nurodytu adresu į Berlyną, o žmona Eleonora, su moksleivių grupe aplankiusi šį miestą, parvežė. Nemažai Vilniaus dailininkų tą rinkinį yra peržiūrinėję.

1970.VI.8

Ar gavote Stempužienės plokštelę (operų arijas?)

Plokštelės negavau, kai nuėjau į paštą teirautis, man buvo pasakyta: „Pornografijos nepraleidžiame“.

1973.XII.23 (gavimo data)

Mikšio 50-mečio proga paskambinau į Paryžių.

Mielas Vladai, mūsų pasikalbėjimas buvo tokia staigmena, kad aš buvau žado netekęs. Tik po to man atėjo į galvą, ką aš Jums turėjau pasakyti (ir ko nepasakiau ir labai gailėjausi).

Ačiū dar kartą už tokį nepaprastą pasveikinimą, ačiū ir [už] užuojautą [dėl mamos mirties]. Nesuku dėl tų 50 metų aš sau galvos, nes dėl to 50-ties skaičiaus aš nieko dėtas (kai bus 60, tai bent galėsiu pasigirti sąmoningesnio gyvenimo penkiasdešimtmečiu).

1975.III.26

susilaukiau malonios staigmenos – gavau iš p. Sirutienės 6 nuotraukas (portretines iš [mūsų paveikslų] rinkinio. Esu labai dėkingas. Galiu užtikrinti, kad rinkinys daro visai rimtą įspūdį (tik vienas šitas arlekinas [V. Antanavičiaus akvarelė] gal pakliuvo į per rimtą kompaniją, nekreipkit dėmesio, jei žmonės kitaip kalbėtų).

1975.VI.22

ačiū labai už V.10 laišką ir už dovanas (duoną po trupučiuką valgau iki šios dienos, šiandien pabaigsiu turbūt paskutinius gabalėlius). Ačiū labai ir labai. Ačiū labai ir už

paveikslus su dedikacijomis. [Matyt, gautus iš dailininkų.] Džiaugiuosi jais ir jomis. Jums sugalvojau persiųsti kokį savo rašinį – „Devynias saulėtas dienas“, vienos kelionės dienoraštį. Tebūna tai bent menkas žestas parodyti Jums, kaip aš esu Jums dėkingas. (Rašė apie su bičiule praleistas atostogas Venecijoje. Paskutiniai žodžiai: Saulė visą laiką – Venecijoje ir Paryžiuje.

Gautas 1978.I.24

Parašiau Žibuntui minorinį laišką dėl nepaliamajam tirpstančio gyvenimo. Gavau padrąsinantį, įkvepiantį atsakymą:

nėra ko išgyventi dėl bėgančio laiko, dirbk, kad tavo gyvenimas dviejų gyvenimų būtų vertas, o kada visa tai užsibaigs, neturi jokios reikšmės.

1984.II.29

Suprantu labai gerai, kiek daug sveikatos kainuoja rašiniai dar bedėstant (universitete). Tad tiesiog stovėtų lūpose žodžiai: mielas Vladi, pasaugokite savo sveikatą. <...> (aš pats laikausi, gyvenu lietuviškam ketvirtam aukšte [prancūziškam trečiame] ir sulaužiau dešiniojo kelio girnelę – tai gavau mėnesiui gipsą ant kojos).

2008.VII.1

Dėkoju Jums labai, labai už laišką. Jūsų laiškus skaitau su didžiausiu dėmesiu. Ir visą laiką skaitydavau. Labai gerai suprantu, kad Jūs savo buvusius studentus laidojate kaip savo vaikus. (Tai apie buvusią studentę, vėliau katedros kolegę Vandą Stonienę.)

2008.VII.1

Labai sveikinu Jus su idėja padaryti Jūsų rinkinio parodą Mončio namuose Palangoje. (Buvo eksponuota keletas Mikšio grafikos darbų.) Nepaprastai gera mintis. Siūlyčiau padaryti parodą dar Šiauliuose „Laiptų galerijoje“, buvusiuose mokytojų namuose (buvusiuose Pelikso Bugailišio namuose), tos galerijos vadovybėje yra mano draugas Vygintas Ališauskas (su žmona). <...>

Aš siūlyčiau išleisti knygą apie rinkinio atsiradimą su katalogu ir kiekvieno darbo nuotrauka (eventualiai kiekvieno darbo aptarimu). Aš jau pasistengsiu, kad knyga ir leidinys išeitų be priekaištų. Būkite labai ramus.

2001.IV.29

(Į mano prašymą nors trumpai parašyti apie pažintus lietuvių kultūros ir meno veikėjus atsakė): Aprašyti susitikimus su lietuvių dailininkais, rašytojais manęs visai netrauktų. Man rūpėtų tik asmenybės, tik žmogus.

Kūryba

Pirmas pamatytas Žibunto Mikšio kūrinys – linoraižinys „Kad būt sugrižtama...“ (1963). Rodos, Vytautas Landsbergis turėjo Vakaruose išleistą lietuvišką plokštelę su šiuo linoraižiniu ant voko. Parašiau (ryšių jau buvo) ir netrukus gavau. Tai buvo pirmas užsienyje gyvenantis lietuvių dailininkas mano paveikslų rinkinyje. JAV, Bostone,

išleistoje Lietuvių enciklopedijoje prie straipsnio apie dailininką įdėtas (beje, atvirksčiai) didelio formato linoraižinys „Vadinamoji klasiška kompozicija“ (iki 1969). Taigi norėčiau ir šito. Gaunu 1970-ųjų birželį. Tai pirmieji gauti Mikšio darbai.

1978.VI.29

Kad turėtumėte daugiau medžiagos apie mane, išrašau savo meninį curriculum vitae, kurį buvau pristatęs „Varpo“ žurnalui (1976, Nr. 14), kai jis įsidėjo mano darbų. Redakcija darbų nesugebėjo atspausdinti neapipjausčiusi (nors prašiau ir atkreipiau dėmesį to nedaryti), lygiai tą patį darė su curriculum vitae.

Išrašau Jums pilną c. vitae

>> Ž. M.

1923 metų [zodiako ženklas] šaulys.

Meninis curriculum vitae

Akvatintuoti, tapyti tempera, raižyti linoleumą, daryti grotąžus pradėjo gimnazijoje. Kauno jėzuitų.

Čikagoje litografavo.

Grafikos niekur nestudijavo.

Paryžiuje ofortuoja. Nuo 1963 metų vasario.

Dieve jam padėk!<<

J. Keliuočiui, 1969.VIII.22

Aš pats tai vis dar dirbu su variu (ofortus). Du sykiu savaitėje einu į tokią dirbtuvėlę, kur galima dirbti su rūgštimis, kur yra presas spausdinti ofortus, ir ten visą dieną dirbu. Nemaža laiko likusių dienų savaitėje praeina besiruošiant kaip tik toms dviems darbo dienoms dirbtuvėlėje.

J. Keliuočiui, 1971.XII.18

Aš pats dvi dienas savaitėje einu ofortuoti į tokią grafikos studiją. Faktiškai ten reikia tuoj pat dirbti su rūgštimis, metalu, tad visa kita reikia paruošti namuose iš anksto. Iš savo darbų man daugiau ar mažiau pasiseka pragyventi, ypač jei pasiseka kur sėkmingai suruošti parodą. (Šią vasarą su Mončiu [paryžiečiu skulptorium] Urbine, Rafaelio gimtinėje, bet ten buvo tik vieni nuostoliai.)

1972. VI.25

Mano gyvenime pasikeitimų kaip ir nėra. Dvi dienas savaitėje darau ofortus tokioje privatiškoje grafikos studijoje (galėčiau, žinoma, dirbti ir daugiau dienų savaitėje, nes mano keli geri pažįstami turi jau įsitaisę presus ir visus įrenginius ofortuoti ir seniai manęs prašo ateiti pas juos dirbti, bet aš nesijaučiu savo visą sielą šitokiam

užsiėmimui užrašęs. Juk yra ir kitokių neblogų dalykų gyvenime (kad tik laiko užtektų!), kartais pasiseka surengti kokią parodą (paskutinę turėjau praėjusią vasarą Urbine, Rafaelio gimtinėje). Kartais daugiau, kartais mažiau pasiseka jose ką nors parduoti (Urbinas buvo fiasco, bet po Urbino viena Milano tekstilės firma susidomėjo, per tokią pažįstamą, vienu mano darbu ir užsakė jį savo reprezentaciniams kalėdiniams pasveikinimams. Sumokėjo spausdinimo išlaidas, tad atspausdinau 135 egzempliorius, juos sunumeravau, pasirašiau, ir išėjo kalėdinis pasveikinimas su originaline grafika. Šitas pasveikinimas paskui man padengė visas išlaidas, kurias turėjau su paroda Urbine.

(Metus Paryžiuje studijavęs filosofas Arūnas Sverdiolas, nemažai bendravęs su Mikšiu, dailininką prisiminė (1981.I.11) taip: „Mikšys užimtas kultūriniais reikalais, o kūryba lyg poilsis, lyg žaidimas, priešokiais, greitomis kažką padaro“.)

1970.VI.8

(Dailininkas surašė 19-os atsiųstųjų darbų sukūrimo datas.) Yra „Sergančio dailininko natiurmortas“ (didelis butelis su teptuku, šalia mažas vaistų buteliukas) – 1968; „Natiurmortas su veidrodžiu“ (gėlių vaza prieš veidrodį, kėdės atramos gabaliukas) – 1966; „Šakelė su sėklomis“ – 1963; „Pirmoji sibilė“ 1962 m. darbas, paskutiniai pakrapštymai 1969 ar 1970 metais „Natiurmortas su sraigėmis II“ – 1967; „Arbaletas“ – 1963; „Pora“ – 1969; [„Antroji sibilė“ – 1962–1970;] „Kad būt sugrižtama“ – 1963; „Paryžietė“ (mergaitės galvutė) – 1967.

Sibilės Pirmoji, Antroji nėra vardas (tikrinis), bet senovėje dievo įkvėptos moterys, kurios matė ateitį, taigi mažoji raidė („s“). Jų buvo 10. (Vėliau padarė 12, „sukrikščionino“, kad jų skaičius atitiktų apaštalu skaičių.)

1973.XII.23

Esu Jums išsiuntęs du savo darbus (vienas iš jų atspausdintas ant spalvoto popieriaus – tai kaip ir perdirbti Venecijos įspūdžiai – fantastiškoji [įsivaizduota] Venecija).

1975.VI.22

Jūsų penkiasdešimtmečiui paminėti ir aš išsiunčiau Jums vieną darbą (tokį gigantišką ex librisą, folio formatam, kurio išėties taškas yra darbas, kurį pradėjo mano draugas, bet jis man paskui atidavė savo vario plokštelę, sakydamas, jei nori, tęsk toliau arba daryk kas tau patinka. Pagunda buvo didelė toj plokštelėj toliau krapštytis, taip ir išėjo šitas darbas. Tikiuosi, kad šitas darbas Jus pasiekė. (Tarp turimų Mikšio grafikos darbų minėto ekslibriso nepavyko rasti – gal nepasiekė.)

1975.IX.7

Apie man skirto ekslibriso du variantus.

Džiaugiuosi labai, kad patinka ex libris (ir kad atėjo jo „atsiradimo istorija“) [ekslibrisų eskizų knygelė]. Kai tik prisikasiu (savo krūvon sukrautame archyve), atsiųsiu Jums dar ir paskutinį stovį [variantą] (jis yra paskutinis).

Džiaugiuosi, kad Jums patinka L. Gutauskui padarytas ex libris.

1975.XII.18

Džiaugiuosi, kad nutarėte, kad pirmasis ex libris (variantas) yra nepralenkiamas. (Nors neturiu nieko prieš antrąjį. Jis buvo išstatytas ex librisų parodoje Čikagoje [iš „9 Vėžio rinkinio“] Jaunimo centre.) Abu jie man gana sklandžiai išėjo (ir yra žmonių, kurie jiems abejais žavisi).

2011.IV.29

Mano ex librisų kūrimo istoriją parašyti manęs labai netrauktų. Aš jiems kažkokios ypatingos reikšmės nepriduočiau. Padariau jų turbūt daugiau šimto. Jie būtų „gilesni ekslibrisai“ (apie trisdešimt skirta Lietuvoje gyvenantiems meno ir kultūros veikėjams) ir „elementaresni knygų ženklai“ (nupiešė pavyzdį).

1974.IV.28

Tas portretas, kurį gavote, buvo darbas, padarytas mano sveikintojams mano ypatingos – 50-metinės – gimimo proga (todėl datos kaip tik mano gimimo dienos). Aš jį padariau ant senos (XIX šimtmečio vidurio?) neužbaigtos vario plokštės (ten tas portretas jau buvo), kurią atradau. Portretas buvo toks gražus, kad aš vario plokštę parsinešiau namo. Kažkoks galvijus kraštuose bandė kokią tai raižomąjį kaltą, tad plokštė buvo subjaurota. Aš tas linijas panaudojau savo kompozicijai (jos labai gilios, nepanaikinamos), ir taip išėjo šita kompozicija. Du parašai po tuo portretu – tai pavardė dailininko, kuris raižė, ir leidėjo, kuris tą graviūrą turėjo išleisti.

Kai kurie Mikšio darbai sukurti kartu su vokiečių dailininku Raineriu Gottliebu Mordmülleriu (g. 1941 m. Braunschweige, studijavo Berlyne ir Paryžiuje, dirbo Bremene ir Osnabruecko universitete). Mikšys kolekcionavo Mordmüllerio ofortus, litografijas, koliažus, siuntė juos Vilniaus universiteto Grafikos kabinetui. Kabinetas 1990 metų birželį Lietuvos dailės parodų rūmuose surengė Mordmüllerio parodą, išleido bukletą su Mikšio parinktomis laiškų ištraukomis. Atsiuntė vieną kitą su bičiuliu sukurtą grafikos darbą.

1970.VI.8

Iš knygų esu iliustravęs (1651 m.) linoleumo raižiniais tik Antano Rūko poezijos knygą „Bokštai, meilė ir buitis“, bet ten linoleumo raižiniai buvo taip baisiai išspausdinti, kad šitos knygos geriau niekam nerodyti.

Eleonora Žukienė iš Mikšio gavo (2002.I.20) rašinį „Mano jaunystė“ (47 mašinr. puslapiai), po poros mėnesių – papildomus 14 puslapių. Tai glaustai, patraukliai parašyti informatyvūs atsiminimai. Rašė apie bendrus dalykus ir svarbesnius įvykius, apie mokyklą, asmeninį patyrimą ir išgyvenimus. Matyt, Mikšiui parašiau – raginau tęsti.

2002.VII.1

Su mano atsiminimais gali būti taip, kad jų daugiau nebus, nes manęs ne visuomet prie

jų traukia. Reikia ypatingų valandų, laiko – dienų, savaitių, kad į tą pusę būtų patraukimo. O kai nėra, aš ir taip turiu ką veikti.

Apie daile

1972.I.22

Iš Paryžiaus grįžęs dailininkas Jonas Švažas pasakojo, kad sumažėjęs dėmesys abstrakčiajai dailei. Apie tai parašiau Mikšiui.

1972.I.22

Abstrakčioji dailė Paryžiuje niekad nebuvo vienintelė karalienė. Nereikia pamiršti, kad prancūzai yra labai smarkūs tradicijų palaikytojai. (Sakoma, kad patys smarkiausi yra anglai, bet jei prancūzai už juos kiek silpnesni, tai jie tikrai eina tuoj po anglų.) Netiesa, kad jų mažiau muziejuose, parodose. Iš muziejų nebuvo nuimtas nė vienas abstraktiškas darbas, tik Švažo matytas santykis (abstraktiškų ir neabstraktiškų darbų) yra tas įprastinis Paryžiaus santykis. Bendrai (kituose kraštuose) gal ir būtų galima pasakyti, kad „figūratyviniai“ darbai kiek paplito, bet jie paplito ne dėl to, kad buvo paskelbtas karas abstrahavimui, bet kad žmonės, norėdami griebtis už kažko naujo, nežino, už ko besigriebti.

1975.IX.7

Į mano pasakymą, kad sunku mažųjų tautų dailininkams pelnyti tarptautinį pripažinimą, Mikšys reagavo su ironija.

Tarptautinį mastą sudaro [pasiekia] kultūriniam gyvenimui vadovaujančios tautos (jų visada nebūna daugiau 3–4), periferijos niekad neįeis į „tarptautinį mastą“ (įvairiais laikotarpiais ir įvairus „tarptautinis mastas“ – į tarptautinį mastą vaizduojamajame mene anglai pakliūna tik XVIII šimtmetyje, išsilaiko iki XIX š[imtmečio] vidurio ir dingsta visam šimtui metų – iki mūsų šimtmečio vidurio). Norėti pakliūti – tai jau nepaprastai daug norėti (ir dar visiškai gyvybiniai neesmingo).

1975.IX.19

Parašiau, kad sklendo prof. A. Gudaičiui priskiriamas pasakymas: „Kompozicijos jausmas yra įgimtas, ir jo negalima išmokyti“.

A. Gudaičio nuomonė, kad nėra bendros kompozicijos, yra (neteisinga). Mokykla dėsto visokius dalykus ir nesikėsina į mokinių individualumą. Priimtomis ir išmoktomis schemomis arba formomis operuoja tik silpnuoliai arba kombinatoriai, o kiekvieno pedagogo pareiga yra kaip tik padėti auklėjamesiems susirasti ir sutvirtinti savo asmenybę.

1975.X.24

Jūsų statomas 3 reikalavimus [jaunam] menininkui („tobulai įsisavinti techniką...“, „pažinti savo tautos meno tradicijas ir tendencijas...“ ir „bendražmogiškosios idėjos“

humanizmas) pilnai palaikau .

Tie trys punktai gali būti ir uždaviniu visam gyvenimui. Tikras dalykas, kad menininkui neblogai būti žmogiškai plačiausiam ir giliausiam (lygiai kaip reikia ir visą gyvenimą siekti ir ieškoti). Šitie trys postulatai galėtų būti kaip ir koku kelrodžiu tiems žmonėms, kuriems Dievas, gamta davė sąmoningumo dovaną (mes žinome, kad gyvenime yra ir nesąmoningų žmonių, kurie dirba aistrų ar kokios urbiančios [?] ar visa kita užgožiančios idėjos vedami į nieką kitą visiškai neatsižvelgdami, mene taip vadinamieji „prakeiktieji dailininkai“).

1975.IX.7

Klausiau, kodėl estų grafiko Eduardo Viiralto neužtinkama pagrindiniuose dailės istorijos veikaluose.

Viiralto nebuvimą „pagrindinių dailininkų sąrašuose, istorijos veikaluose“ būtų galima bandyti paaiškinti: į „sąrašus“ visuomet lengviau pakliūna dailininkai, kurie gali būti sugrupuojami į tam tikras grupes, sąjūdžius. Viiraltas buvo labai vienišas menininkas ir savo grafika stovi visiškai vienas, tokiu būdu susidaro didesnės sunkenybės būti „garsinamam“. Nes jo pavardę gali minėti tik tie, kurie grynai apie jį kalba. Kai žmogus gali dar būti įtalinamas į kokią sąjūdį (ar grupę), visuomet yra šansų, kad jis eo ipso bus ir dažniau žinomas.

1975.X.24

(Aš pats dėl Bacono nealpstau, ir dėl visokių žmonių keverzėjimų, bet dėl ko aš alpstu?)

1976.II.15

Dėl Roericho aš negriūnu iš klumpių. Esu matęs nemažai reprodukcijų (jo darbų), pakabinėtų pas tam tikrus žmones anuomet Kaune. Roerichas buvo įsteigęs tarptautinę organizaciją išsaugoti meno kūrinius karo atveju (tiek, žinoma, tu meno kūrinių ir buvo žiūrima per karą), be to, buvo vieno dvasinio sąjūdžio (savotiško misticizmo, kitų pajuokiamai vadinamo „jogiškumo“) vadas (ar vienas iš vadų).

1976.III.5

Aš labai aukštai vertinu Jūsų pagarbą Toulouse-Lautrec'ui. Man rodosi, kad iš visų Perruchot knygų (kurias V. Kauneckas yra išvertęs ir lietuviškai) pati geriausia yra kaip tik apie T. L-c'ą (tik Perruchot įdomiau, subtiliau rašo, negu V. K. verčia), nors aš neguliu prieš Perruchot ant pilvo.

Vytautas Kauneckas į lietuvių kalbą išvertė keletą menotyrininko Henri Perruchot knygų apie prancūzų dailininkus.

Parodos

1970.I.18

Dėl [šiuolaikinių prancūzų dailininkų] parodos, kurią Saulius matė Maskvoje, o Jūs Leningrade (nusiunčiau Mikšiui parodos dalyvių sąrašą, prašiau nurodyti jam

žinomus), žinau tik vieną Morgan-Shell (ir visiškai jo ar jos nevertinu. Kažkokia tuščia ar falšyva dekoratyvinė tapyba. Man rodos, ji ar jis yra dekoravę kažkokias bažnyčias Paryžiuje, bet ir tas nieko nesako – falšyvi „Mykolai-Archangelai“...). Spėju, kad autoriai buvo atrinkti iš dviejų salonų (rudens – „Salon d'autome“ ir nepriklausomųjų – „Salon des Indépendants“), kurių parodos būdavo kiekvienais metais. (Man rodos, kad jos buvo ir 1974, 1975 metais.) Tie salonai galėjo tilpti tik didžiausiose mugių patalpose, tiek daug visuomet būdavo ir dalyvaujančių menininkų, ir meno draugijų. Reikėdavo eiti prieš kilometrines eiles paveikslų – visokiausio tipo, brandumo laipsnio, margalynę visokiausių norų (vienas vaizdavo silkę, jo kaimynas blogai suprastą abstraktizuojantį jovalą, trečias tapė saldu peizažiuką, ir taip kilometrais!, ir tuoj pat atbukdavo noras žiūrėti arba kritikuoti). Aš esu buvęs keliose tokiose parodose (vienam iš tokių salonų kasmet dalyvaudavo Kasiulis), paskui, kai įėjimo kaina baisiausiai pakilo (kaip visos kainos Paryžiuje) ir numirė pažįstamas (toks „tapytojėlis“ A. Liutkus), kuris visuomet mane tempdavo, aš daugiau kojos nekeliu ir jokių rodomų „Gyvenimo verčių“ nepasigedau. Smarkiai mažesnė būdavo tokia metinė paroda draugijos, kuri vadinosi „Tapytojai, liudininkai savo laikotarpio“ (Peintres témoins de leur temps), kuri atrodė kaip kiek pagerintas „salonas“ (rudens ir nepriklausomųjų), kadangi buvo ir mažiau darbų, ir jie gal kiek rimčiau atrenkami, bet du metus nuėjus į tokią parodą, trečiais metais jau nesinorėdavo ten kelti kojos. Štai ką aš galiu pasakyti apie tą Maskvos ir Leningrado parodą. Jei matyčiau katalogą, gal galėčiau pakalbėti konkrečiau.

1975.IX.7

Liepos gale išsiunčiau Jums du egzempliorius tokio žurnalo („abc décor“), kuri leidžia tokie universaliniai prekybos namai „Au bon marché“ (yra juose visko, ko tik nori – patys seniausi tokie Paryžiuje – aprašė juos dar Zola). [Jie] 1967 metais buvo surengę [sovietinių tapytojų darbų] parodą, kuriuos kažkas (tų prekybos namų atstovas?) surinko Maskvoje ir atvežė Paryžiun. Tarp tų darbų labai daug buvo lietuvių darbų. Tam žurnale buvo straipsnelis su reprodukcijomis. (Šito straipsnio negavau.)

1973.VIII.31

Gerai būtų kokia proga pakalbėti apie kilimų parodą, paminėkite ir tą pačią Forney'aus biblioteką. Tai ideališka vieta, ir publika, mano galva, viena geriausių Paryžiuje atsilanko. Tik reikėtų pasisaugoti prikišti per daug visokių smarkiai figūrinių (ar tematiniais siužetais padarytų) darbų, nes tada jokios garbės nebus.

1974.IV.28

Prancūzų ex librisistai (jie turi sąjungą, kurios centras Nancy mieste) buvo surengę parodą „Ex libriso atgimimas Rytų Europoje“ („Renaissance de l'ex libris dans l'Europe de l'Est“) Nancy mieste (nuo š. m. vasario 23 d. iki kovo 20 d.) meno muziejuje (Musée de beaux-arts). (Turiu Jums tos parodos katalogą.) Ten buvo rodomi 9 kraštų ex librisai (eilės tvarka: Sov. Sąjunga su keturiais dailininkais, Ukraina su 7 dail., Lietuva su 10 dail., Estija su 7 dail., Rumunija su 2 dail., Rytų Vokietija su 2 dail., Vengrija su 4 dail., Čekoslovakija su 14 (daugiausia) ir Lenkija su 7 dail. Lietuviai buvo Antanavičius su 5 ex librisais, Didelytė su 10 ex libr. (vienas – „dainos – raudos“ – buvo pačio ex libriso nusiexlibrisinimas – kodėl nepadaryti, pav.,

kiaušinienės ex libriso?), Eidrigevičius su 6 ex librisais, Katauskas su vienu ex libr., Kisarauskas su 17 ex libr., Kisarauskienė su 8 ex libr., Kmieliauskas su 10 e. l., Mikšys su 9 e. l. ir Ramonas su 1 e. l. (dar Vinogradov su 3 e. l.). Buvau nuvažiavęs į parodos atidarymą ir susipažinau su tos sąjungos valdyba. Ekspozitai tai parodai jie gavo arba iš dailininkų, arba iš vieno kolekcionieriaus Versalyje, kuris turi daugybę tūkstančių ex librisų.

Liaudies skulptūra

Žibuntas Mikšys tyrinėjo lietuvių liaudies skulptūrą. Ta tema paskelbė porą straipsnių: „Pastabos dėl koplytėlių ir kryžių forminių elementų“ („Aidai“, Brooklyn, 1957, Nr. 8) bei „Saulė ir žaliuojantis medis religinio meno šviesoje“ (t. p., 1959, Nr. 3). Tuo klausimu ne kartą ir gana reikliai rašė laiškuose.

1970.I.18

Dėl koplytstulpių tarp Varėnos ir Druskininkų tai galiu pasakyti, kad melu ir diletantizmu niekas neatgaivinama. Atgaivinti galima tik tikru ir dideliu dalyku (tokiems dalykams bet kokia valdžia bejėgė).

1974.VII.17

Priedu Jums puslapį iš prancūzų meno žurnalo, kuriame yra kelios eilutės apie Ablingos balvonus (jie taip pat manęs neįtikina, ir žinant, kokių didžiausių plonybių lietuviai medyje – savo liaudies mene – žmogaus atvaizdavime – yra išreiškę, tiesiog šlykštūs).

1976.III.5

Visiškai nesutinku, kad mūsų senoji liaudies skulptūra (turiu galvoj dievukus ir pan.) daug taurumo įgaudavo per laiko veikimą (lietų ir vėją). Tas taurumas buvo pačiame darbe jau pradžioje, nes „dailininkas“ ar kūrėjas griebdavosi tik tiek, kiek galėdavo aprėpti. Ir jis nebuvo tik gigantomanas balvonų statytojas. (Toliau labai kritiškai apie Liudviko Rėzos paminklą Nidoje; sprendė pagal mano atsiųstą nuotrauką.)

1977.IV.11

[Liaudies dailininko skulptoriaus Stanislovo] *Riaubos gal reikėtų paieškoti piešinių. Jo skulptūros jokio išpūdžio nepaliko (gal net blogą), bet teko matyti labai įdomius piešinius (ar piešinį), nebeprisimenu, kur reprodukuotą (ar ne toj knygoj, kuri buvo Rusijoje išleista apie liet. liaudies skulptūrą?) (A. Канседукас. Литовская народная скульптура. Москва, 1974; yra S. Riaubos piešinių.) [Lionginas] Šepka labai gerbtinas žmogus (sakyčiau, kad tai vienas iš didžiausių dabart[inių] liet[uvių] menininkų). Rašyti apie jį būtinai verta.*

Lietuvos dailininkai

Mikalojus Konstantinas Čiurlionis

1975.XI.9

Dail. [kauniečio Stepo] Varašiaus pasakymas, kad kai kukliau, tai geriau, nėra neteisingas, nereikia su Čiurlioniu pamesti visų manierų ir leisti į lankas (kaip V. Kisarauskas savo straipsniuose daro – sakytum koks literatas), bet vis tiek lieka faktas, kad Lietuvoje tokio kalibro lietuvių nei muzikų, nei dailininkų iki Čiurlionio nebuvo. Čia nieko nepapūsi.

Mstislavas Dobužinskis

1975.XI.1

Dobužinskio jautrumą kostiumui labai gerai suprantu. Iš tikro, kai yra tik trys sagos, viena saga per daug ar per mažai gali būti katastrofa – pakeisti visą rūbo esmę. Rūbo esmė dar yra toks jautrus reikalas, kad rūbui dar turi tikti žmogus (ar žmogus turi mokėti jį nešioti), tas ne visuomet teatre (ar su aktoriais) pasitaiko. Tai turėjo būti irgi nemažas širdies skausmas Dobužinskiui.

Antanas Samuolis

1974.VII.23

Samuolio darbus prisimenu ir kai kuriuos (ypač tą kalkėmis nuteptą obolelę kieme (ji mano laikais kabėjo Valstybinio teatro foyer Kaune) labai gerbiu. Tai vienas iš stipriausių mūsų dailininkų.

Stasys Ušinskas

1974.VII.17

(Su [Stasio] Ušinsko darbais, gaila, niekad „neturėjau kontakto“ – kiek jų man teko matyti, jie niekad man neprakalbėdavo, nemačiau nė jo didybės scenografijoje, nors čia gal dar labiausiai galėčiau įžiūrėti nuopelnų.)

Leonardas Kazokas

1974.VII.23

[Leonardą] Kazoką labai gerai prisimenu. Vokietmetį buvau net su juo supažindintas. Ieškojau tada žmogaus, kuris man galėtų padėti toliau mene prasilavinti.

Vytautas Mackevičius

1976.V.29

Vyt[autas] Mackevičius (tarp kitko, netiesiogiai, jei taip būtų galima pasakyti, rišasi su mano gimine iš mano motinos pusės; mano senelė turėjo netikrą seserį, ir jis yra tos netikros sesers sūnus). Prisimenu, kai jis kokiais 1938 (gal 1939 m.?) grįžo iš Paryžiaus (jis ten išvažiavo gen. Nagio-Nagevičiaus Vyt. Didžiojo muziejaus užsispyrimu, nes meno mokykla [direktorius Ignas Šlapelis] buvo pasiruošusi siųsti visai kitą žmogų). Tai pas jį ėjau žiūrėti atsivežtų atvirukų – reprodukcijų menininkų

darbų, gal net Paryžiaus vaizdų. Namuose pas mus kabėjo jo vieno paveikslai.

Liudas Truikys

1976.XI.19

Labai dėkoju už [Liudo] Truikio skaidres. Prašau jam padėkoti už tokį malonų žestą. Dekoracijų eskizai atrodo labai įspūdingai. Ar yra teatras, ar režisierius, kuris galėtų pastatyti „Aidą“, šitų eskizų neišduodamas?

1977.II.10

Mano nuomonė apie L. Truikio dekoracijas gera. Užtikrinkite jį būtinai. Nepaprastai graži visuma. Jei būtų galima truputį apie jas „pafilosofuoti“, tai pasakyčiau, kad jų dailininkas turėtų (bestatant) glaudžiai bendradarbiauti su pačiu teatru, nes kitaip būtų didelis pavojus, kad ši graži visuma lengvai nukentės, jei pats dailininkas visko atidžiai (gal net nenuolaidžiai) neprižiūrės. Dekoracijos yra tokios abstraktiškos, kad jas labai lengvai galima ne tik iš režisūrinės pusės, bet ir dekoracijų darytojams, o paskui jų apšvietėjams išduoti. Aš manau, kad ir pats L. Truikys šitokių pavojų (tokioms dekoracijoms) įsivaizduoja. Jei paties dailininko teatre nebūtų, reikėtų, kad ten būtų didelis jo draugas, nes, sakyčiau, kitaip iš visų pusių pavojai, jog jų grožis bus apnaikintas (jei ne smarkiai sunaikintas).

Bronius Uogintas

1973.VIII.5

Labai smagu girdėti apie Uoginto rinkinius ir jų namus Palangoje ir Vilniuje. Tokie žmonės labai brangūs ir mums labai reikalingi.

Vincas Kisarauskas

1975.VI.22

Buvo nepaprastai įdomu skaityti apie P[etra] Juodelį. Tokie žmonės nepaprastai brangūs. Sunku man sakyti ką nors apie V. Kisarausko tapybą, originalų nemačiau, bet turiu pasakyti, kad ir aš [kaip Juodelis] galėčiau prileisti, kad jo grafika stipresnė [negu tapyba]. Nedaug aš esu jos [grafikos] didesniame formate ir šiaip rimtesnio tūrio (ne ex librisų) matęs, bet daviniai, kurie kartais krisdavo į akį, įtikindavo.

Leonardas Gutauskas

1973.XII.23

Dėkoju Leonardui [Gutauskui] ir už jo darbą, kuris mane labai žavi. Niekaip negaliu nepripažinti, kad jis yra subtiliausias lietuvių menininkas, kurį pažįstu ar žinau. <...> Labai dėgiaugiuosi Jūsų IX.23 laišku ir Leonardo piešiniu (jis dabar mano salono dekoracija).

1974.VII.17

Kiek bežiūriu į Gutausko darbų skaidres, tiek jie manęs neįtikina, ir tiek. Kiek jo piešiniai (ypač tai, ką aš turiu, pavyzdžiui) yra subtilūs, pilni didžiausių plonybių, tiek šita tapyba neturi jokių forminių plonybių ir yra dar [neįtikinama] (jei reikėtų patikėti formomis, kurias jis vartoja).

Dalia Kasčiūnaitė

2009.XII.31

Pas mus abstraktus menas (tapyba, grafika) yra tik pirmoje atsiradimo stadijoje. Mes turime tik vieną abstraktinę tapytoją DALIĄ KASČIŪNAITĘ, kuri apie 1980 metus rodė savo darbus Paryžiuje ir jai sekėsi.

Vaidotas Žukas

1975.X.24

Dėl Vaido naujo darbo stiliaus tai aš sakyčiau, kad gal jam reikia leisti padirbėti kurį laiką tam stiliui [beikoniškame], ir kai jau matysis, kad pats negali iš jo išbristi, bandyti tada jam (kaip nors) padėti (gal jis ir pats vienas iš jo išsikapstyto ar matyto to stiliaus ribotumas). Kiekvienu atveju sakyčiau, kad ieškojimų ir bandymų nereikia bijotis. Nusitverti už vieno dar visada laiko bus. O geriausia mokykla yra iš klaidų.

1982.VI.13

dėkoju taip pat už Vaidoto (Juozo Keliuočio) portreto skaidrę, kuri mane pasiekė. Portretas labai tvarkoje. Ką reiškia ta raudona juosta ant pilvo?

Kas tie petroglifai? Nieko apie [Vaidoto] kelionę į Kazachstaną nebuvote rašęs. Kodėl tos parodos nereikėjo rengti (V. G[ečas])? Man tai labai norėtusi žinoti.

Vaidoto Kazachstane pieštų petroglifų paroda buvo surengta Respublikinėje bibliotekoje, turėjo pasisekimą, bet valdžios instancijų įsakymu uždaryta.

Užsienio lietuvių dailininkai

Ketvertas grafikų

1975.XI.1

Petravičius, Augustinavičius (Augius), Valius ir Ratas. Augiaus kelią 1959 metais nukirto mirtis. Jau gerokai prieš tai galvos auglys neigiamai veikė į visą jo kūrybą. Valius, pasimetęs į „modernizmą“ – abstraktiškumą, tapo lygiai skurdus kaip Ratas, tad iš to ketvertuko dėmesio vertas paliko tik Petravičius.

1975.XII.18

Be abejo, Petravičius emigracijoje silpnesnis kaip namuose (bet šitokiam žmogui emigracija peilis), bet vis dėlto jis iš 4 plejados (V. Petravičius, T. Valius, P. Augius, V. Ratas), mano galva, vis dėlto laikytinas aukščiausiu. Po to eitų senas [prieškarinis] Augius, senas Valius (kultūringam pasauliui rodytinus, bet tik labai gerai atrinkus), o

pačiam gale jau Ratas-Rataiskis.

Vytautas Kasiulis

J. Keliuočiui, 1974.XII.18

Kasiulis turi galeriją (labai kilnioje vietoje, prie Place de la Concorde), 11, rue Royale, taip ir vadinasi „Galerie Royale“, kur pardavinėja savo darbus (ir vieną kitą iš antraeilių ir trečiaeilų senesnių meistrų). Savo „triukelį“, kaip dirbti, jis yra atradęs jau prieš daugelį metų ir nuo jo vergiškai bijo nukrypti. Jis pats žino, kad tai nėra labai gerai Nenoriu aš nieko kaltinti ar apkalbinėti, bet šitokia laikysena pati už save kalba <...> Bendrai menininkai, kurie patys savo darbams turi galerijas, yra Paryžiuje nežinomas dalykas.

1972.VI.25

Kasiulis sakė, kad jo išstatytą gana didelį paveikslą (2 m ant 1 m 60 cm) „Velniai pragare“, sukurtą lietuvių liaudies motyvais, įsigijo Musée d'art de la ville de Paris (Paryžiuje yra 2 modernaus meno muziejai: Musée national d'art moderne ir tas Musée d'art de la ville de Paris). Kitą jo paveikslą velnių temomis metams pasiskolino Palais de la déconverte (besantis Grand Palais rūmuose) ir pasikabino pas save.

2010.II.6

Galiu Jums užrašyti vieną įdomybę apie Kasiulį. Kasiulis padarė iliustracijas Henriko Radausko „Strėlei danguje“ (1950 m.), kuris Kasiulį dievindavo <...>.

Po Kasiulio mirties jo žmona man parodė Kasiulio leidinį latvių poetei I[lonai] Leimanei „Ugunspūts: [dzejoļi]“, 1951, jos poezijos rinkiniui. Radausko buvo knyga (Vytauto Sauliaus leista Čikagoje), pas Leimanę buvo bibliofilinis leidinys didesnio formato už knygą. Šitą knygą Kasiulienė atidavė man ir aš ją išsiunčiau į Vilniaus universiteto biblioteką (biblioteka man pakvitavo) <...>

Įdomu, kad Leimanės knyga atlikta visai „Strėlės danguje“ stiliuje, tik daug galingiau kaip knygoje. Latviai ir geriau dirba už lietuvius (jei jau dirba).

2012.I.9

Kiek aš žinau, Kasiulis ir Kasiulienė savo galerijoje, kuri buvo tik krautuvė, surengė 1959 m. tik vieną Telesforo Valiaus litografijų parodą.

Antanas Mončas

J. Keliuočiui, 1971.XII.18

Mončas yra rimtas darbininkas ir kiekvieną dieną (žiemą-vasarą) praleidžia savo studijoje, tokiam rūsy, kur nei šviesa kažin kokia (vasarą gali dirbti kieme), nei yra koks šildymas (atseit, temperatūra yra kaip lauke). Jam jau pasisekė išsimušti, jis pastoviai daro parodas (nemažai provincijoje) ir nors nelabai smarkiai, bet iš savo darbų gali išgyventi. O skulptoriui tai ypatingai ne juokas, nes kiek kainuoja vien darbų transportas į parodas (bendrai, ir skulptoriaus darbų kainos ne visų nosims

prieinamos)!

1972.VI.25

Mončys kruta ir turėjo nemažai parodų (viena buvo Albi mieste, Toulouse-Lautrec'o muziejuje, kita netolimam mieste, trečia Paryžiaus priemiesty) rudenį.

Pranas Gailius

1970.I.18

Kiek prisimenu, pas Gailių „Metamorfozių“ serija buvo viena pirmųjų jo vario grafikoje (jei ne pirmoji) ir buvo visai nebloga. Tai vis „sausą adatą“ (nieko nėra rūgštim nuodyta), ir aš manau, kad tie darbai jau techniškai (žinant, kad ten tik „sausą adatą“) verti dėmesio. Ciklas „Intra muros“, turiu pasakyti, ir mane mažiau palietė, bet jį aš taip seniai esu matęs, kad bijau ką nors pasakyti (aš užtikrinčiau, kad ten ta pati technika). Kadangi G[ailius] dirba abstraktiškai (tik vienam iš pirmųjų darbų „sausą adatą“ buvo matoma ir kažkokia didžiulė varlė ar rupūžė, kitam darbe stiklas vandens su kažkokia muse ar panašiai), tai ieškoti kokios „minties“ yra absurdas. Mintis gali būti ten, kur yra kokios daiktiškos asociacijos. Kur jokio „daiktiškumo“ – aplinkui regimo užtinkamo konkretaus pasaulio vaizdavimo – nėra, negali būti „mintis“ ieškoma, nes turi būti ne mintis, bet abstraktiškas grožis.

J. Keliuočiui, 1971.XII.18

Ponas Gailius yra tapytojas ir grafikas. Paskutiniu metu jis spausdino (suradęs tam ypatingą techniką) labai prabangius leidinius, kur kiekvienas lapas buvo ranka ant ranka padaryto popieriaus atspaudžiamas. Turėjo ir prancūzų leidėją tam, tad ir jis virš vandens išsilaikyti galėjo. Anksčiau jis daugiau tapė, bet dabar gal užsiiminėja daugiau grafika (dažnai spalvota).

1972.VI.25

Gailius prieš mėnesį turėjo parodą (spalvotos grafikos), buvo taip pat išstatęs juodą-baltą „La suite lithuanienne“ Milašiaus (išrašytas ir tekstas, ir iliustracijos, viskas knygos, liuksusinės, pavidalu; knyga drobės viršeliais, įdedama į kasetę).

2008.VII.1

Pranas Gailius, kuris Paryžiuje garsinasi kaip Pranas, aš jį labai gerai pažįstu, dabar gamina dekoratyvinius „tvarinius“. Visi kvaili dabar dėl to (ypač Lietuvoje) alpsta...

Jonas Rimša

1974.IV.28

Rimšos kelis dabartinius originalus esu matęs – aš dėl jų neapalpčiau. Žinau, kad man labai didelį įspūdį, kai buvau Lietuvoje, padarė (prieš karą) Lietuvon atsiųsti jo darbai (tamsios aliejinės tapybos kaip „senųjų meistrų“. Pas mus buvo tik du, kurie panašiai bandė. Rimša ir Kasiulis [tuo metu] – bet paskutinytis nepalyginti skylesčiau).

Telesforas Valius

Po Telesforo Valiaus mirties Ž. Mikšys rašė:

1978.I.24

Tai buvo (paskutinį sykį mačiau jį 1977 metų pavasarį, Paryžiuje, žinoma) žmogus džentelmenas, kokių tarp tautiečių dailininkų nė vieno nėra buvę ir turbūt dar ilgai nebus. Jis buvo ir vienintelis iš mūsų dailininkų, kuris negalėjo gyventi be Europos. Nuo 1955 metų jis (aš ir susipažinau su juo Paryžiuje, tais metais pirmą kartą pabėgęs iš Amerikos) visą laiką važinėjo čia, čia dirbdavo. Ne taip, kaip visi kiti mūsų ubagai. Tad aš apie jį tik gerą žodį galiu pasakyti (nė vieno blogo). Jo darbai buvo skystoki, nes nusimušė užjūry į „abstraktizmą“ (nes tikrai abstraktaus meno jis, kaip geras lietuvis, niekad nesuprato ir neperkando (kaip ir toks Galdikas), išmetęs per „bortą“ visą savo esmę ir savo tvirtybę.

Romas Viesulas

2011.04.29

Romą Viesulą <...> aš gerai pažinojau, jis tą laikotarpį, kai užsiiminėjo teatru, labai slėpė. Niekad man nėra kada nors užsiminęs <...> Romas labai kietai ir kietu užpakaliu krapštėsi į vaizduojamąjį meną. Buvau pats liudininku (tai jam pavyko). Mes gi draugavome nuo Čikagos laikų.

Petras Vaškys

1976.VIII.16

P[etras] Vaškys [keramikas, gyvenantis JAV] yra labai rimtas ir labai geras žmogus.

Albertas Veščiūnas

1976.VIII.16

Šie metai yra tiesiog mirties metai: pradžioj mirė St. Pilka, paskui mirė mano draugas Albertas Veščiūnas (III. 15 d. širdies smūgis darbe prie braižymo stalo New Yorke), tas pats, kurio darbus M. Žilinskas atgabeno į Lietuvą <...>.

Su Veščiūnu baigėsi tiesiog skandalingai. Nors aš dar prieš laidotuves skambinau į New Yorką ir prašiau gelbėti jo kambary (jis ilgus metus gyveno viešbuty) esančius daiktus -

ypatingai kūrybą: paveikslus, piešinius, paskui visokį kultūrinį palikimą, bet jo artimiausi draugeliai New Yorke (sesuo Australijoje - jai tiek pat viskas rūpėjo) nesirūpino ar rūpinosi visokiais šūdais (gėlėmis, laidotuvių nuotraukomis ir t. t.). Kai aš dar kelis sykius bandžiau aliarmuoti, jokios naudos iš to nebuvo. Kai galų gale už 2,5 mėnesių nusirupūžino į viešbutį, viešbutis paaiškino, kad buvo atėjęs miesto atstovas, kuris pasižiūri mirusių be palikuonių daiktus, ir nusprendęs, kad nieko nėra, kas jį įdomautų, pasiūlė viską išmesti. Viešbutis taip ir padarė. Paskutiniu momentu atsiradęs žmogus, kuris mėgo spalvas ir kuris atidėjo į šalį 8 tapybas

(drobes) ir 63 guašus. Kai už 2,5 mėnesių prisistatė A. Veščiūno draugelis, tai tas žmogelis (nežinau tiesiog, kaip tokiam geradariui atsidėkoti!) viską atidavė. Tai viskas, kas iš A. V. tapybos išliko. O buvo baisiausios krūvos piešinių (pats esu matęs 1969 m. sausio mėn., kai pravažiavau pro New Yorką), ritiniai tapytų drobių, kurias Veščiūnas 1959 m. spalio mėnesį vežėsi iš Prancūzijos (kurioje kiek daugiau kaip metus Pietų Prancūzijoje tapė ir paišė), pats mačiau, nes plaukėme tuo pačiu laivu „Hanseatic“ atgal į Ameriką. O ką kalbėti apie kitokį mums brangų turtą – laiškus ir kitokius dalykus. Viskas nukeliavo į sąslavynus New Yorko miesto. Ačiū sušiktam lietuviškam nepaslankumui. Kai Veščiūnas 1958 m. išplaukė į New Yorką [į Prancūziją?], tai jis kitam draugeliui paliko keliuose čemodanuose visą savo meninį turtą. Tiek jis jo ir tematė, kol grįžo, viskas supuvo ir pelės sugraužė. Tiesiog fatalija.

Taigi Žilinsko Lietuvon atgabenti paveiksłai yra vieninteliai rimti darbai išlikę. Draugai čia turi tik smulkmenas. Bandau aš dabar sustatyti kaip ir kokį „inventorių“ – darbų, laiškų. Bandau surinkti minimaliausius davinius, žinias – nežinau, kaip pasiseks. Rimtai padedantis žmogus yra kol kas tik vienas – tas, kuris globoja New Yorke viešbučio tarnautojo išgelbėtus darbus („katės ašaras“). Sesuo žada už metų atvykti į Ameriką.

Norėčiau paprašyti Kaune atidarytos M. Žilinsko kolekcijos parodos katalogo. Norėčiau paprašyti ir tos 1973 m. Vilniaus Dailės parod[ų] rūmuose buvusios M. Žilinsko kolekcijos parodos katalogo (turėjau jį, bet išsiunčiau jį ir jis žuvo su visais daiktais) – gal dar galima būtų gauti. Noriu atsekti, kiek ir kokie ten paveiksłai yra. Iš vieno laiško sužinojau, kad M. Žilinskas pasilaikė 11 A. Veščiūno drobių, nes jis buvo „menadžeris“ ir surengė jam 1959 metais parodą Berlyne. (Veščiūnas turėjo tik 2 parodas – abi tais pačiais metais: kiek anksčiau Villefranche-sur-mer ir 1959 m. birželio 1-18 d. Berlyne, kur buvo išstatęs 38 aliej. tapybos ir 15 piešinių). Įdomu, ar M. Žilinskas atgabeno į Lietuvą ir ką iš Veščiūno piešinių?

1976.IX.12

Su Veščiūno „palikimu“ tikrai buvo makabriškai. Idiotai jo draugai New Yorke buvo, atrodo, įsitikinę, kad jo kambarys (ir dar viešbuty!) bus užantspauduotas tol, kol neatvažiuos jo sesuo iš Australijos (o jai taip ir galvoje tuoj pat lėkti į New Yorką!). Nepadėjo mano maldavimai, prašymai: nieko nelaukti, eiti tuoj žiūrėti į viešbutį. Kai galų gale vienas po dviejų mėnesių išsiriogolino, žinoma, šaukštai jau buvo po valgio. Šita paroda Kaune, kurioje jūs matėte daugiau Veščiūno darbų, mane labai domina. Ar tai tie patys darbai, kurie buvo 1973 m. rodomi Vilniuje, ar kiti? Kiek darbų Kaune rodoma? Kaip jie vadinasi? Kas tai – tapybos, piešiniai? Ar nebuvo (nėra) Kauno parodos katalogo? Būčiau labai dėkingas, jei man parašytumėte. Vienas draugas atsiuntė man 5 Veščiūno laiškus, rašytus jam 1959 metais iš Prancūzijos, „Metmenys“ sutinka juos atspausdinti, bet prašo parašyti įvadą prie jų. (Štai kodėl man tie Kaune rodomi Veščiūno darbai taip labai rūpi.) Laiškuose Veščiūnas kaip tik rašo apie drobes, kurias turėjo palikti Žilinskui (už suorganizavimą jam parodos Berlyne 1959 m. birželio mėnesį).

Gaila, kad anuomet, kai rašėte Žilinskui, neužsiminėte man. Aš esu tikras, kad, man tarpininkaujant, Veščiūnas būtų jums mielai ką nors atsiuntęs. Jis turėjo begales (įdomių) piešinių, kurie visi ištiesai žuvo (vienas kitas išlikęs tik pas draugus,

pažįstamus).

Tie, kurie laidojo, labai gerai žinojo, kaip Veščiūnas gyveno, tik jiems šūdas buvo galvoje!

Kazys Janulis

2009.XII.31

Mano draugas, kartu ir klasės draugas Kauno jėzuitų gimnazijoje, menininkas ir architektas, padarė viršelius Nykos-Niliūno „Praradimo simfonijoms“, „Orfėjaus medžiui“, poezijos antologijai „Žemei“ (1951 metais), Amerikoje (Floridoje) tapo ir piešia abstraktiškai (visais klasiškais abstrakcinio meno pagrindais; tuos pagrindus po Pirmojo pasaulinio karo teoretiškai nustatė Vasilijus Kandinskis, kurio 1906–1910 m. paveikslų techniką įsisavino po 1953 metų ir Vytautas Kasiulis Paryžiuje).

Mano draugas yra man atsiuntęs visą savo spalvotų darbų kolekciją (darbų formatas 50 x 40 cm) – apie 40 darbų, ir iš tų darbų būtų galima Lietuvoje parodą [surengti]. Ar Edvidui [Žukui] nebūtų įdomu Kazio Janulio (gimusio 1922 m.) darbų pamatyti?

A. Nyka-Niliūnas, „Praradimo simfonijos: poezija / Iliustr. Kazys Janulis. Tübingenas: „Patria“, 1946, 128 p.

A. Nyka-Niliūnas, „Orfėjaus medis“, 1953.

K. Janulis parašė straipsnį „Mirtis ir kitos mintys: Albertui Veščiūnui (1921.I.31–1976.III.15) prisiminti“, Metmenys, 1976, kn. 32, p. 177–185.

Lietuviai dailininkai Australijoje

1975.X.24

M. yra tas pats Meškelė [Vladas Meškėnas], su kuriuo 1946–1949 m. buvome kartu Stuttgarte pabaltiečių studentų bendrabuty. Jis ir tada buvo „nervingas“ ir žmogų piešti gerai mokėjo. Simpatijų jis pas nieką neturėjo, ir šitas nelabai linksmas būdo bruožas Australijoje „išaugo iki debesų“ [iki didelio konflikto]. [Leoną] Urboną labai gerai pažįstu, nes Stuttgarte ne tik gyvenome tam pačiam bendrabuty, bet jis trumpai studijavo meno akademijoje, kai ir aš joje buvau. [Genovaitė] Kazokienė [australietė menotyrininkė ir kolekcininkė] viską pervertina, pervertina ji ir Urboną, apie kurį geriausiai gal būtų galima pasakyti, kad jis kaimo bernas (su muzikiškais aspektais, kurie kai kurias vienuoles ar labai pasimetusias esybes ir galėtų fascionuoti). Jam netrūksta kaimietiško apskrumo plaktis skystuose tautiečių vandenyse (ką rodo jo gastrolės Amerikoje ir Kanadoje ir jo mandrai skysti rašinėjimai laikraščiuose).

Teisutį Z[ikarą] ir Jomantą pažįstu. Kazokienė pamiršo paminėti vilnietį Vyt. Simankevičių, kuris neabejotinai buvo labai gabus vyras (grafikas, piešėjas; deja, nieko neteko rimtesnio pamatyti, kai jis nusidangino Australijon – per tolimas gal tas kraštas...).

